

WORD – Revize

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Josef Hylský.

Materiál je dostupný ze školního portálu <http://dum.voss-na.cz>, který provozuje
Vyšší odborná škola stavební a Střední průmyslová škola stavební arch. Jana Letzela, Náchod

ČESKÉ BAROKO

Josef Hylský

Obsah

Úvod.....	3
Malířství	3
Sochařství	4
Architektura.....	5
Zelená hora u Žďáru nad Sázavou	5
Kostel sv. Mikuláše na Malé Straně	6
Literatura.....	Chyba! Záložka není definována.
Seznam obrázků.....	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

České baroko má kořeny v Itálii a Španělsku. Přestože byla kultura v českých zemích ovlivněna situací po bitvě na Bílé hoře, dosáhlo české umění vysoké úrovně, především v malířství a architektuře. Baroko bylo v Čechách obohaceno domácími umělci a řemeslníky o nové prvky – přizpůsobení českému prostředí. Vznikají zde nejen chrámy, kláštery, paláce, zámky, ale mění se také ráz venkova – kostelíky, kapličky, selské statky. Dochází ke spojení nového slohu s lidovou tradicí, které se říká selské baroko. Stavby dokonale splývají s okolní krajinou.

Malířství

Nejvýraznější osobností raného období byl Karel Škréta, tvůrce náboženských témat i portrétů. Na něj navazovali Antonín Stevens a Jan Jiří Heinsch. Samostatné místo zaujímá v exilu působící grafik Václav Hollar.

Přechod k vrcholnému baroku představuje nevlastní syn Michaela Willmanna Jan Kryštof Liška. K nejvýraznějším vrcholně barokním malířům patří Petr Brandl, autor zejména oltářních obrazů, mj. Klanění tří Králů ve Smiřicích. V oblasti portrétu dosáhl výjimečného mistrovství Jan Kupecký, nástěnné malířství na vysokou úroveň pozvedl Václav Vavřinec Reiner, jinak též autor oltářních obrazů.

Obrázek 1: Boháč (Petr Brandl)

V období pozdního baroka až rokoka byl autorem fresek i oltářních obrazů na Moravě i v Čechách Rakušan František Antonín Maulbertsch. Menším formátům, s často žánrovými výjevy, se věnoval Norbert Grund, nejvýznamnější domácí malíř tohoto období.

Sochařství

Z raně barokních sochařů vyniká Jan Jiří Bendl, autor výzdoby jezuitského kostela sv. Salvátora a staroměstského mariánského sloupu. Na konci 17. století přichází vrcholné baroko v sochařství v dílech zdomácnělých cizinců, např. Ottavio Mosto, Matěj Václav Jäckel nebo Jan Brokoff. Jeho syn Ferdinand Maxmilián Brokoff je již vrcholný představitel monumentálního barokního realismu se zvládnutou modelací postav. K této generaci patří i druhá největší postava českého barokního sochařství, **Matyáš Bernard Braun**, tvůrce na Berniniho navazujícího dramatictějšího, dynamičtějšího proudu. K jeho významným následovníkům patří Jiří František Pacák a Řehoř Theny, kosmonoský Josef Jiří Jelínek či Lazar Widemann. Značná poptávka po sochařské výzdobě interiérů i fasád kostelů, paláců a zámků, monumentálních sloupů zdobících náměstí či samostatných soch a sousoší stimulovala rozvoj barokních sochařských dílen. Autorský podíl slavných sochařů a jejich žáků na jednotlivých sochách i jejich částech pocházejících z určité dílny zpravidla není dokumentován a jejich určování je předmětem uměleckohistorického bádání. Výjimečnými díly tvořícími skutečné sochařské galerie jsou Braunův Kuks s Betlémem a zejména sochy na Karlově mostě¹.

Obrázek 2: Juan Garin (Matyáš Bernard Braun)

¹ Přibližně třetina soch je stále ještě barokními originály.

Architektura

První stavby řazené již k baroku (Matyášova brána, Panna Marie Vítězná) se objevují souběžně s renesančními a ještě i gotickými formami. Po Bílé hoře se baroko prosazuje, jistou přechodnou fází představuje Valdštejnský palác. Větší rozkvět raně barokní architektury začíná až po skončení třicetileté války. Mezi nejvýznamnější architekty patřili Carlo Lurago, autor zejména pražských jezuitských staveb, a tvůrce monumentální architektury Francesco Caratti (Černínský palác).

Přechod k vrcholným formám baroka představuje dílo Francouze Jana Baptisty Matheye (křížovnícký chrám, Troja). K vrcholům barokní architektury se řadí dílo Jana Blažeje Santiniho-Aichela, který se proslavil osobitým stylem barokní gotiky (Zelená hora, Kladruba), a dále Kryštofa Dietzenhofera a zejména jeho syna Kiliána Ignáce Dietzenhofera, autora např. originálně a náročně řešených kostelů kombinující prvky podélných a centrálních staveb (malostranský i staroměstský kostel sv. Mikuláše). K dalším významným autorům patří Giovanni Battista Alliprandi, originální přínos měl i František Maxmilian Kaňka, jehož dílo je značně různorodé a často dokončoval stavby jiných architektů.

Přechod ke klasicismu ohlašuje přestavba Pražského hradu vídeňského Nicolò Pacassiho. Na něj a na K. I. Dietzenhofera navazuje Ignác Jan Nepomuk Palliardi, u kterého se domácí vrcholně barokní tradice prolíná s klasicistním dekorem. S Pacassiho tvorbou, jehož hradní přestavbu realizoval, i s dílem Fischera z Erlachu souvisí Antonín Haffenecker, další architekt který se od barokních forem pracoval ke klasicismu (Stavovské divadlo).

ZELENÁ HORA U ŽDÁRU NAD SÁZAVOU

Poutní kostel Svatého Jana Nepomuckého na Zelené hoře u města Žďár nad Sázavou patří mezi nejvýznamnější stavby barokního stavitele Jana Blažeje Santiniho-Aichela. Tento vrcholný Santiniho výtvar byl roku 1994 zařazen na Seznam světových kulturních a přírodních památek UNESCO. Kostel byl postaven ve slohu barokní gotiky. Stavba poutního kostela probíhala v letech 1719–1722 na náklad opata zdejšího cisterciáckého kláštera Václava Vejmluvy. Smyslem stavby bylo především oslavit Jana Nepomuckého, jako mocného patrona a světce. V době vzniku stál na travnatém vršku, který Václav Vejmluva pojmenoval Zelená hora (dříve se nazýval Černý les nebo Strmá hora) podle vrchu u Nepomuku, ze kterého pocházel Jan Nepomucký i první žďárští mniši.

Ústřední kostel i jej obklopující ambit jsou jednotně projektovanou a budovanou stavbou. Tvarosloví stavby je velmi minimalistické a nesmírně účinné. Spojuje barokní a gotické prvky, čímž odkazuje k době, v níž žil, působil a byl umučen Jan Nepomucký. Konstrukce kostela vychází z geometrie kruhu, přičemž mnohonásobně opakuje číslo pět jako odkaz na pět hvězd Jana Nepomuckého, které se podle legendy objevily nad tělem mrtvého světce. Dobře tak ukazuje způsob, kterým Santini obvykle konstruoval své stavby prakticky pouze za použití kružítka, přičemž budoval celou stavbu pomocí úseků kružnic, jejichž poloměrem jsou zpravidla násobky základního modulu stavby. Používal přitom určitých čísel, které mají ikonografický význam. V jeho stavbách se proto často objevují čísla tři, pět, sedm, dvanáct atp. Na Zelené hoře je to vedle čísla pět ještě číslo tři, které je poukazem na Boží Trojici, a potom ve formě hvězd číslo šest, které je zase odkazem mariánským, mj. proto, že Nepomuk byl chápán i jako obzvláštní ctitel Panny Marie. Po obvodu kostela se tak střídá pět hrotitých kaplí s trojúhelníkovým půdorysem a pět kaplí oválných. Celý kostel přitom svou konstrukcí připomene rez chórem gotické katedrály a jeho opěrným systémem. Centralita kostela pak buduje vertikálu jako určitý symbolický poukaz. Tato vertikála totiž nutně táhne pohled návštěvníků vzhůru k nebi.

Obrázek 3: Zelená Hora u Žďáru nad Sázavou

Zdroj textu a obr. 1 a 2: Příspěvatelé Wikipedie, České baroko [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2014, Datum poslední revize 15. 03. 2014, 10:08 UTC, [citováno 23. 04. 2014]

http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=%C4%8Cesk%C3%A9_baroko&oldid=11307833

Zdroj textu a obr. 3: Příspěvatelé Wikipedie, Kostel svatého Jana Nepomuckého (Žďár nad Sázavou) [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2014, Datum poslední revize 3. 04. 2014, 11:08 UTC, [citováno 23. 04. 2014]

[http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Kostel_svat%C3%A9ho_Jana_Nepomuck%C3%A9ho_\(%C5%BD%C4%8F%C3%A1r_nad_S%C3%A1zavou\)&oldid=11358250](http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Kostel_svat%C3%A9ho_Jana_Nepomuck%C3%A9ho_(%C5%BD%C4%8F%C3%A1r_nad_S%C3%A1zavou)&oldid=11358250)